

העתקת
עב הזקנים

SEU
VERSIONEM
LXXII SENIORUM,
DISPUTATIONE PHILOLOGICA

Versatam,

Permissu Ampliss. Facultatis Philosph.
Acad: Abcens:

SUB ARBITRIO

Viri Atmod: Rever: & Praclariss:

DN. M. ISAACI

WISSEMANN/

Lingv. Orient Profess. Ord. Celeberrimi,
h. t. Rect. Magnifici,

Candidis Philologis

In Auditorio Maximo

d. xiv Decemb. An. vergentis 1701.
ventilandam

Modeste sistit

MATTHIAS P L G.

SACRÆ REGIÆ MAJESTATIS

SUMMÆ FIDEI VIRO,

In CHRISTO

Reverendissimo Patri ac Domino,

DN. JOHANNI

GEZELIO,

S.S. Theologiæ DOCTORI

longe Celeberrimo,

Inclutæ Diœcesios Ab: EPISCOPO

Eminentissimo,

Ad Auram Musarū florentiss: Chori

PRO-CANCELLARIO

Magnificentissimo,

Venerandi iridem Consist. Eccles.

PRÆSIDI longe Gravissimo,

MÆCENATI & PATRONO submissa ar-

mi veneratione ætatē suspiciendo,

devenerando, colendo.

ÆTATEM & ANNOS SEROS!

M Agne sacerq; PATER quem sanctum
Numen ab alto
Constituit fidei, Castalidumq; Ducem.

Cum memini quod non sit Phœbo gratior ulla
Pagina, quam Tua quæ nomina fronte gerit.

Multa meam subeunt timidam tardantia mentē;
Ne tantam auderet charta subire domum,

Scilicet, exigua mea mens sibi conscia vena,
Herebat gelido masta retenta metu.

At ubi perpendo quod matris ad ubera flentes
Infantes, tenera Numina voce vocent:

Quodq; solent pueri conchos dum in littore
querunt,

In sabulo nomen pingere grande Jovis.

Gestio tunc humilis, præfigere magna PATRONI
Exili scripto nomina VESTRA cliens.

O super hanc laxa VESTRI tegumenta favoris,
Quo sœvisti isthoc sæpè fovere solum.

Semper ego orabo supremum Numen in alto,
Ut TUA sint vitæ tempora multa satis.

Reverendiss: Vestræ Paternitatis

devotissimus cultor

Matthias Elg.

Plurimum Reverendis & Clariss:

Reverendis,

VIRIS ac

DN. JOSEPHO WALLEONIO,
Pastori in Wesilax meritissimo, nec
non adjacentium Ecclesiarum Præ-
posito per gravi, affini suo propenso.

DN. H A H N S S E O O N/
Militiæ Equestris Secretario perindu-
strio, affini suo in multis colendo.

DN. JOHANNI ERICIO,
Pastori Legionis accuratiss: item Nu-
tritio suo benignissimo.

DN. JACOBO CALLIA,
Territorii Superioris Prætori accu-
ratissimo.

DN. LAURENTIO E S S/
Sacellano in Swittis vigilantissimo,
Parenti suo reverenter suspiciendo.

PATRONIS, FAUTO

humili, pia, & officiosa men

ANNOS, & PRO

Perquam Reverendis, Spectatiss:
& Doctissimis
DOMINIS,

DN. JOHANNI KECKONIO,
Pastori in *Hwittis* vigilantissimo,
ut & adhærentium parœciarum Præ-
posito meritissimo.

DN. GABRIELI MEXMONTANO,
Pastori quæ in *Lempelâ* Deo colligitur,
dignissimo, Nutritio tuo indulgentiss:

DN. NICOLAO WERMANN/
Territ. redituum Præfecto fidelissimo,
Nutritio suo omni liberalitatis laude
dignissimo.

DN. JOHANNI ZIDEEN,
Prætori redituum territorialium
in *Behmo* fideliss.

DN. MICHAELI MEXMONTANO,
Sccellano in *Lempelâ* attentiss.

RIBUS, & AMICIS,
te venerandis & colendis,
SPERA QUÆVIS!

Indulgete Patres Vos Fautoresq;
benigni,

Quod Iustus nostri nomina ve-
stra gerant;

Non quia sit titulis digna hæc mea
chartula tantis,

Sed quia devota Vos ego men-
te colo.

Respicite hæc igitur pacata fronte
Patroni,

Sint licet hæc Vestris munera
parva focus.

Interea ast Vobis longissima stami-
na vitæ,

Opto & post cineres nomina
vestra cano.

Vestrorum Nominum

humillimus ac officiosus
cultor

Matth: Elg.

Ad Optima Spei Juvenem
Eruditione & modestia conspicuum,
DN. MATTHIAM & S
Satagundensem,

Dum disputationem suam de septuaginta
Interpretum versione, nervosè &
eruditè conscriptam, defende-
ret publicè,

GRATULATIO:

Versio quid valeat, quæ septuaginta vi-
rorum

Nomine vulgata est, Græcoque idiomate sancto

Exprimit, in veteri cœlestia fœdera pacto

Contenta, id præsens tua dissertatio docta

Pluribus exponit, nostri spes ampla Lycei.

& Sôphie & studii sacri ingeniose satellites,

Non igitur mirum, Musas concurrere sacras

Ad tua cingendum frondosâ tempora lauru,

Quodque brevi ut fiat. voveo de pectore toto!

Subitò sed prolixiore
affectu scripta

â

JOHANNÉ FLACHSENIÓ

S. S. Th. D. & Prof. Primario.

Indulgete Patres Vos Fautoresq;
benigni,

Quod Iustus nostri nomina ve-
stra gerant;

Non quia sit titulis digna hæc mea
chartula tantis,

Sed quia devota Vos ego men-
te colo.

Respicite hæc igitur pacata fronte
Patroni,

Sint licet hæc Vestris munera
parva focus.

Interea ast Vobis longissima stami-
na vitæ,

Opto & post cineres nomina
vestra cano.

Vestrorum Nominum

humillimus ac officiosus
cultor

Matth: Elg.

*Ad Optima spei Juvenem
Eruditione & modestia conspicuum,*
DN. MATTHIAM & S
Satagundensem,

Dum disputationem suam de septuaginta
Interpretum versione, nervosè &
eruditè conscriptam, defende-
ret publicè,

GRATULATIO:

Versio quid valeat, quæ septuaginta vi-
rorum

*Nomine vulgata est, Græcoque idiomate sancto
Exprimit, in veteri cœlestia fœdera pacto
Contenta, id præsens tua dissertatio docta
Pluribus exponit, nostri spes ampla Lycei.
& Sôphie & studii sacri ingeniose satelles,
Non igitur mirum, Musas concurrere sacras
Ad tua cingendum frondosâ tempora lauri,
Quodque brevi ut fiat. voveo de pectore toto!*

Subitò sed prolixiore
affectu scripta

â

JOHANNE FLACHSENI O
S. S. Tb. D. & Prof. Primario.

Ad

Dissertationem elegantis & argu-
menti & elaborationis,

VIRI JUVENIS,

Doctrinae laude, & vitæ integritate
commendabilis multum,

DN. MATTHIÆ ΕΞ ΒΙ

Amici mei sincerè dilecti,

Σύγγραμμα,

Εργ' ὀδυνηρὰ πέλει πενίης φίλ' ἐκ γὰρ ὀ-
κνήσσει
Χρή. Ἰμείρων τέρπειας πότι κ' ἄνθεσιν ἤβης,
ὄκνον Φεύγεις, Φιλόπονός κἀ πρὸς σφίην γε
Σπείδων, αὐτὴν κτῆμα βροτοῖσ' ἀναφάιρετον
ἕξεις.

quod L. mss. sed αυτοσχεδιαστί
adjeci

DAVID RIND.

*O Pater Omnipotens rerum cui Summa potestas
Fac mea per placidas Cymbula currat aquas!*

CAPUT PRIMUM.

MOMENT. I.

Qvemadmodum DEO Ter
Optimo Maximo, juxta
placitum suum, nulla alia
fuit causa creandi ho-
minis ad imaginem
& similitudinem suam, quam ut is, tan-
quam viva ejus imago, eum, creatorem
suum agnosceret, admiraretur, amaret:
sic notitiæ huic de se, quæ præcipua erat
pars imaginis divinæ in homine, quo-
modo in homine, vel conservaretur, vel
etiam incrementa caperet, semper invi-
gilavit provida DEI cura, ut etiam in
statu innocentia, ubi tamen hæc notitia
in se, clara erat & distincta, revelatione
eam illustraret, ceu Cœli & terræ testan-
tur annales. Ubi vero hæc notitia post
lapsum (nunquam satis deplorandum)

obtenebrata fuit & rubigine obducta, non solū populo Judæo, quem singulari amore prosequutus est, & in peculiū sibi elegit, notitiā sui, noto ipsis sermone in literas relatam, dedit & inculcavit eadem DEI cura, quod idcirco, ceu singularis gratiæ & amoris ejus in illam gentem documentum, passim celebrant sacrae literæ: verum etiam, post quam gens ista duræ cervicis, ab notitiæ hujus lumine cæpit se avertere, per illos ipsos, qui hac gratia se reddiderunt indignos, ante quam illa politia in totum deficeret, & notitiæ sui monumenta simul cum gente vetustas exederet, omnibus fere gentibus, quos in eorum locum surrogare & in tabernacula Semi colligere placuit, per varias versiones aperuit, adeo ut hoc tempore, jam Syri & Samaritani, jam Chaldæi & Persæ, jam Arabes & Æthiopes, jam Græci & Ægyptii, DEUM sua ipsorum dialecto in scriptis loquentē audiant: Iterum Germani, Galli, Hispani, Itali Angli, Batavi, Dani, Sveci, Fiñones, Poloni, & omnes fere gentes sub cælo,

de

de hac DEI notitia, ex scripturis, vernaculis sibi lingvis erudiantur. Inter antiquissimas vero Versiones, quas de eloquiis suis jam ante exortum salutare suum Sydus fieri voluit Sanctissimum Numen, eminet vetusta illa & per bis mille annos celebrata Versio LXX viralis. Quæ, licet apud plurimos, cætera eruditos viros, non multæ sit fidei, quum tamen ab æq̃ multis & magnis, in maximis habeatur laudibus; Imo apud omnes commentatores, etiam ipsos, apud quos alias non magni æstimatur dicta Versio, passim in expositionibus consulatur, adpuli animum, non quidem ad componendas lites, quas excellentissimi Philologi. Brian: Valton: Hottin: Calov: Leusd: &c. super eam movent; non enim ego, *Tantum tantas possum componere lites*, sed tantum modo breviter & fideliter memorandum Benevolo Lectori, quod de hac ipsa Versione, inde ab tot seculis quibus viguerat, relatum est, vel dicti modo auctores inter se super eam concertant, partim ut eo ipso teneras ingenii

mei vires exercerem, partim etiam ut ei, cui ex pingviori luto finxit præcordia Titan, facilius sit conjicere, quid in hac re sit tenendum, sperans satis inferioribus esse ingeniis, si magna saltem moliantur cum efficere non possint. Ne vero quæ in præsentem rem coguntur, incertis & amplis passibus oberrent, eas tenere placet leges, ut duobus capitibus, omnia quæ in hanc rem commentari, sedet animo, contineantur; quorum prius, historiam Interpretum, ceu causam hujus Versionis reliquasque circumstantias tradet, posterius in ipsam versionem, tanquam effectum, aliquo usque inquiret.

MOMENT. II.

Quamquam itaque non pauci vel fuerint vel esse possint, qui, dum animum ad exactam versionis Græcæ quæ vulgo LXX viralis vocari solevit, historiam adornandam appellerent, id sibi negotii dari crediderunt, ut hæsitandi argumenta posteritati suppeditarent non contemnenda, tales interpretes, qua-

quales fuisse perhibentur, nunquam ex-
 titisce : Certum tamen manet, fuisse
 quosdam, qualescunque demum fue-
 rint, qui versionem, quæ nomine τῶν
 LXX circumfertur, adornarunt, cum
 ipsa versio, utpote quæ, non modò ab a-
 liis versionibus, sed etiam Græcis, quæ
 extant, multis differat, ἀναλιθέτως hoc
 evincat. De numero autem eorum ut
 variorum variæ sunt opiniones, ita res
 altioris indaginis, & ea de causa sub e-
 xamen revocanda. Scribunt equidem
 Aristeas, qui primus integram de trans-
 latione LXX virali historiam contexit,
 Josephus, & Philo Judæus, antiquitatum
 Judaicarum scriptor fidelissimus, & re-
 liqui, qui sua ab Aristeas mutuati sunt :
*Regem Ægypti, Ptolomæum Philadelphum, li-
 terarum amantissimum, ab Eleazaro, summo
 tunc temporis apud Judæos Sacerdote, & Syn-
 edrii magni præside, contendisse, viros Hæ-
 braicis & Græcis literis politos ad se mitteret,
 qui Biblia Sacra, Græcè sibi exponerent, ut
 Bibliothecæ ejus Alexandrinæ infererentur, il-
 lum vero, Senos ex qualibet tribu selectos cum*

optimis exemplaribus Alexandriam misisse, ut desideratum opus conficerent. Cum itaque ex singulis XII tribubus, seni deputati sunt, exurgunt Interpretes numero LXXII, qui numerus Patribus placuit & modestioribus historicam veritatem sequentibus, inter quos Brianus Walton: Pfeiterus, Jordan Æden: nomen profiterentur suum: Sed cum his nulla nobis oritur contentio, quia LXXII, numero rotundo LXX commodè dici possunt, unde & hic numerus pluribus in ore fuerat & erit, etiam post severiores Scaligerianas observationes, sic Patribus Græcis ἐμνηρία τῶν εβδομήκοντα Arabibus Christianis סבען שיבה Hebræis שבועים השבתה scil. שבועים dicta est. Quindecim fermè à nato Christo effluerunt secula, quibus, ut de aliis circumstantiis ita de numero Interpretum aliud quicquam movere, quam quod prædicti auctores posteritati reliquerant, crimen fuisset nefarium, excepto unico auctore Talmudico, qui, aut memoria lapsus

lapsus, aut inter scribendum dormitans,
 in Mas. Soph. Cap. 1. Sect. 7. Translationem
 Græcam opus quinque Seniorum
 vocat, quæ verba huc ἀντιλεξεί inferimus:
 מעשה בחמשה זקנים שכתבו לתלמי המלך
 את התורה וזוהי היום קשה לישראל
 : הֲעָרָה : hoc est: *Opus quinque*
Seniorum, qui scripserunt Ptolomæo Regi legem
Græcè: Et fuit dies ille gravis Israeli sicut dies
 quo factus est vitulus. Hoc scrupulo velut E-
 ridis pomo, & infausto sidere injecto, in-
 ter plerosque cœptum est de hac re di-
 sputari & dubitari, adeo ut Huldricus
 Zwinglius rationibus diffidens, in Præf.
 Comment. in Gen. *Versionem sive septua-*
ginta sive septem millium Interpretum nun-
cuparet. Præcipuè verò neoterici Criseos
 auctores, qui, ut pleraque alia in hoc
 puncto, ita maximè numerum hunc, in-
 dubium vocare haud pigrati sunt, ut
 Hotting. in Thef. Philo. lib. 1. sect. 3. de
 vers. Græc. Leusd. in Philol. Heb. diss. 2.
 Calovius, & alii: audacius tamen præ-
 caeteris Joseph. Scaliger, exactum hunc
 numerum septuagenarium impugnavit,
 cum

cum Annot: in Euseb: tum Epist. 14. totam rem suspectam reddit, imo ipsum librum Arist. unde tam Josephum quam alios, qui posteritati eam tradiderunt, sua mutatos dictum est prius, à Judæis Hellenistis falso venditatum, nec non LXX Interpretes a Ptolomæo per Demetrium accersitos, magis Judaicam adfirmans sapere fabulam, hoc præcipuè inductus argumento: Quod eo tempore non amplius XII tribus superstites fuerint, decem tribubus nunquam ex captivitate dimissis: cujus in sententiam pleno gradu ivêre Joh. Wover. cap. 4. & Dan. Heint. in Aristarch. Sac. c. 10. qui occasione verborum Mos. Exod. 24. v. 9. ubi Moses, Aaron & Septuaginta Seniores Israel dicuntur ascendisse ad DEUM, ex LXX Senioribus, LXX Interpretes ortos amat dicere. Et quia de illis dicitur: *καὶ διεφώνησεν ἑδὲ ἐκ τῶν ἐκείνων* *disfensisse ex illis neminem*, inde famosas illas Scenas de consensu eorum. Cujus tamen *παρόραμα*, cum nihil ad rhombum facere videatur,

Brian:

Brianus Walt. vir ex editione operis πολυγλώττης celebris: in prol: ad Bibl. Polyg. exhibilat. Ita cum ab utraque parte adversis frontibus pugnatur, malim hic pugnae esse spectator, quam eorum armis memet implicare & contra alterutrum quidquam movere, quamvis interea antiquae modestiae lubentior accederem, cum & ipse D. Calov: Criticorum tere Phœnix in hac re calculum potius suspendere voluit quam perfractae refragari iis partibus, in quas antiquitas ἀναμφιβητήτως ferè ivit; nec non beat⁹ Hieronymus vir verè Θεοφορέμενος, qui licet cellularum historiam, quam & Arist. & Joseph: tacent, rejiciat, tamen numerum septuagenarium non damnat, & à Ptolemæo eos accersitos, nullus dubitat, verum frequenter Aristeam & Josephum citat. Quin &, si cum Scaligero Aristarchum quis agere, historiaeque veritatem, quam Josephus cum reliquis ab Aristea recitat, in dubium vocare velit, facile omnibus historiis fides derogari posset. Quid ni potius historiae Talmudicae? ut-

pote plenæ nugarum, quæ exiguam vel omnino nullam merebitur fidem, cujus tamen fide & auctoritate inductus Scaliger numerum hunc primum impugnare cœpit, subinde & alia convellere. Qvin imo? valida alias ratio Scalig: eo tempore XII tribus nec fuisse superstites, unde nec senos ex qualibet tribu deputari potuisse, vacillare incipiat, si modo attenditur ad id, quod sicut numerus septuagenarius fuit Judæis famosus, ita etiam voluisse Judæos numerum Interpretum ad numerum virorum Synedrii magni accommodare, quamvis XII tribus eo tempore nec fuissent superstites in Judæa, de qua tamen re, in momento sequenti despiciendum.

MOMENT. III.

Numero eorum inito, jam recto cursu ad natales eorum expendendos contendimus, circa quod tot labyrinthorum mæandri occurrunt, ut quæ nobis vestigia premenda fuerint, vix appareat. Primo prodeunt, qui defendunt senos ex sin-

gu-

gulis duodecim tribubus deputatos, Hierosolymam à summo sacerdote (quem vulgo הַשִּׁיבְרָא *Caput sessionis* vocant) per literas Ptol. Phil. Regis Ægypti, missos esse. Hic Ducem se præbuit Aristeus in Hist: de hac versione, ubi & collegium τῶν ἑβδομήκοντα adjungitur, quod hic brevitatis studio omittitur, quo B. L. remittimus: quem pari passu sectantur Epiphani: Joseph: Philo: R. Azar: in Meor Enaim cum plurimis aliis, audaciorum autem se præbet Hilar: cui Baron: ad Ann: Chri: 231 Sect. 18 premit pollicem, ipsos Synedrii magni Assessores LXX versione huic adornanda adhibitos fuisse sentiens, hac de causa, quod vulgo *seniores*, nomine Synedrii magni Hierosolymitani consiliariis usitatissimo, appellentur. Quæ Tenedia libertas, Tenedia præcisa est securi à Joseph: Scal: in animadver: Euf: ad an: 1234; qui & ex duodecim tribubus, & Synedrii magni Assessores eos fuisse plane præcidit his ictibus. (α) Quod eo tractu temporis, non amplius Synedrium

XII constitit tribubus sed duntaxat tribu Benjamin & Judæ, reliquis omnibus in Syriam, ad perpetuam captivitatem deportatis: Sicque minus Pontifex certos senos ex qualibet tribu posset deligere. Et licet forte ex captivis tribubus in Judæa remansissent, tamen eos haud statim Eleazaro ad manus fuisse, aut tanti habitos, ut par ex illis numerus deputaretur, (β) Non potuisse versionem illam consensu, nedum opera Judæorum Palæstinorum adornari, quandoquidem ob eam, jejunium & angariam die 8 mensis Tebeth (quale Hebræis תעבורה vocari placuit nec celebrari dicuntur nisi propter *Θεομηνίαν* aut calamitatem aliquam) instituerint; imo tri-duo tenebras toti orbi ob audaciam istam incubuisse exponunt. Quæ ita speciosè traduntur ut nullum non moveant. Nos, quamvis eandem cum Hilario, Baronio: aliisque ejus sententiæ asseclis inflaretibiam nolumus, quibus ipsos synedrii magni Assesiores LXX versioni huic adornandæ adhibitos esse magis pla-

placuit; cum (N) hoc gravitati illorum
 haud videatur consentaneum, (2) Syne-
 drium fixam Hierololymis haberet sedē
 ad quod ortis diffidiis ab omni tribu ulti-
 ma facta est appellatio, quis sibi persuadet
 collegium istud, deserta Thetidis sede, &
 gente sine Judicibus, in regionem exte-
 rā transmigrasse, quod nec Aristeas vult
 verum duntaxat Prolomæū impetrasse, ut
 ex omni tribu leni apti muneri huic (ube-
 undo, deputarentur. (3) Nec quidquam
 stringit vox: *seniorum* quam Baron: urget
 ex Origene, qui frequenter eos nominat
seniores, siquidem ut recte commonefa-
 cit Clar: Alring: *Nomen istud sit etatis non
 dignitatis* hist: Eccles: loc. II. Nec tamen
 in Scaligeri verba juram⁹, cum tot fulci-
 mina ex æterno sacri codicis Thessau-
 ro in hanc rem produci queant, quod
 scilicet semper in patria aliquot, tem-
 pore etiam captivitatis manserint & ex
 omnibus tribubus quidam redierint quod
 Scalig: negat. Nam (a) post abductio-
 nem à Salmanas: factam, ex illis tribu-
 bus magnam frequentiam ad Pascha
 ce-

celebrandum debita religione Hierosolymis evocavit Ezechias 2 Parl: 30. v. 31. (β) Soluta eorum captivitate, duodecim vitulis rotidemque hircis juxta numerum tribuum Israelis, DEO supplicasse legitur Esr. 8, 35. & 6. v. 16. 17. tum (γ) promissiones de Israelitarum reditu, in Prophetis non nullæ elucent Jel. 44. & 45. Jer. 50. v. 4. & 3. v. 6. & seq. In Novo Fœdere non minus impletum est vaticinium Esa. de terra Zabulon & Naphtalim Matt. 4. v. 15. quod sint visuri magnum lumen per Christi prædicationem. S. Jacobus etiam (δ) Epistolam suam duodecim tribubus dispersis dedicavit. Quare Reverend: Usser: Anal: ad an: 3468. *Non integras Regni Israelitici tribus Salmanas: abduxisse sed partem reliquisse* infert. quæ cum Judæis Beniamitis & Levitis a Nebucadrosaro in Babylonem deportati & à Cyro dimissi sunt, unde soluta eorum captivitate an: 1. Cyri omnes Israelitæ dicuntur habitasse in civitatibus suis Esr: 2. v. 70. Potuerunt itaque tempore

Ptol:

Ptol: in Ægypto & Palæstina distinctæ Israelitarum tribus inveniri quocunque demum numero, quandoquidem liquet, aut non planè ita abductas fuisse, quin numerosæ in Samaria manserint reliquæ, aut in oriente tam rigidè non detentas, ut non aliquibus saltem licuerit, sive una cum dimissis Judæis, sive alias redire in Palæstinam. Angaria etiam illa quam Scalig die 8 Mensis Thebet indictam fuisse tradit, satis ruinosa est, cum non alio fundamento, quam Judæorum qui rerum suarum satis immoderati sunt buccinatores testimonio nitatur & ex Talmudicarum fabularum fonte manet: sed malo hic calamum premere & cuilibet acuto censori hanc rem altius pensitandam relinquere, quam in ea cum adeo sit controversa, curiolum me præbere.

MOMENT: IV.

Quatenus nos imprudentius his fluctibus commisimus, altius paulo procedendum instituti nostri ratio postulat, ad expendendum, cujus auspiciis quæve

occasione versio hæc in lucem prodiit,
 circa quod in diversa sententiarum di-
 vortia itum est. Non desunt quidam,
 qui ad Judæos Alexandrinos, utpote,
 lingvæ Hebrææ ignaros, Græcè autem
 à Regibus scribere & legere coactos,
 derivant. Alii Ptol: Lag: defendunt:
 huic sententiæ patrocinantur Clemens
 Alexandr: & Irenæus, Pater vetustissi-
 mus Græciæ in lib: advers: hæres: 3,
 cap. 25 verba Iren: sunt: Πτολομαῖος ὁ Λά-
 γος φιλοτιμήμενος τὴν ὑπ' αὐτοῦ κατασκευασθεῖσαν βιβλιοθήκην ἐν Ἀλεξανδρίᾳ κοσμήσῃ.
*Ptol. Lagi volens Bibliothecam à se Alexan-
 dria extructam exornare. Communi ta-
 men doctorum calculo tam Christia-
 norum quam Judæorum & Arabum
 Ptol: Phil: jussui & auctoritati tribuitur,
 quod is voluptate ineffabili explen-
 di Bibliothecam Alexand: libris omni-
 um generum, injunxerit Bibliothecario
 suo Demetrio Phaleræo, ut libros di-
 gnos patrocinio Bibliothecæ, undiqua-
 que corraderet, minimeque Regiæ sum-
 tus rationem haberet; jam quinquaginta*

ginta (aut, juxta Ammianum Marcell. Septuaginta millia) voluminum ornatus non satis erat, codex sacer Mosis & Prophetarum Græcus à Demetrio adhuc desiderabatur, Rex Philadel. Eleazarum Pontificem sollicitat, ut quosdam viros lingvæ Hebrææ & Græcæ scientes mitteret, qui librum *Ἰερόπνευστον* V. T. in linguam Græcam traducerent, sicque potis hujus præstantissimi thesauri quasi gemmæ bibliothecæ fieret. ita placuit Josepho Phil: Tertul: Athan. Aug: & plerisque aliis auctoribus, qui de hac versione scripserunt, neq; hac de re dubitandum esse, (*cum apud omnes antiquos constet Ptol. Phil. Interpretes Judeos evocasse*) censet Joh. Wowerus in Synt. de LXX l. 3. nec tamen plane Irenæi sententiam irritam reddendam censet Hottingerus, verum magis auream Abdiæ Prætorii regulam attendendam: *In supputationibus nimirum annorum Patris & filii simul administrantium nonnunquam de communi administratione, nonnunquam de proprio textum loqui.* Cum nomen Ptolomæi generale esset Regum

Ægyptiorum posteriorum, à Ptolomæo Lagi ad Cælarem Augustum (qui Ægyptum in provinciæ formam redegit) prout priorum Pharaonis, ut monet Lud. Vives in Aug. l. 18. de Civ. Dei c. 42. Potuit igitur Ptol. Phil. consors regni à Patre factus, summam operam huic negotio locare, vel quod ipsius prudentiæ cura totius operis à Patre commissa fuerit, aut tandem post fatalem excessum Patris demum ad Colophonem ducta fuerit: ceu conjiciunt Hotting: in Thes: Phil. 1. c. 3. q. 2. Calovius, quibus alludere videtur Euf: in hist: Eccle: l. 7. C26. μαθεῖν inqviens δέ ἐστιν ἐκ τῶν ὑπὸ Φιλωνος, Ἰωσήφου, Μυσαίου λεγομένων. Καὶ ἔ μόνου τῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν, ἐπι παιδιῶν, ἀμφοτέρων Ἀραβοβίων τῶν Ἰπτικλην διδασκάλων Ἀραβοβίων τῶ πάντι, ὅς ἐν τοῖς ἐδβομήκοντα κατειλεγμένος πῖς τὰς ἱερὰς καὶ θείας ἐβραίων, ἐρμηνεύσας γραφὰς Πτολομαίῳ τῷ φιλαδέλφῳ καὶ τῷ τῶν πατέρων.

Discere autem est ex iis quæ à Phil. Joseph. Museo dicuntur. Nec ab iis tantum, sed ab aliis iis vetustioribus, duobus videlicet co-

gnomento Agathobulis, Præceptoribus eximii illius Aristobuli, qui in numerum LXX sacras & divinas Hebraeorum literas Ptolomeo Philadelpho & Patri ejus vertentium allecetus fuit

MOMENT. V.

His levi calamo tactis, excipit locus ubi ista Interpretatio facta sit, an in una domo, vel juxta mentem aliorum, in diversis cellulis : quod haud pauci *κερσίτε ποσίτε* miraculum huic Versioni conciliaturi defendunt; quarum ex segete primus suum erigit caput Justin Martyr, vir doctrina clarus, in Paren. sua ad Græcos v. II. Ptolomæum non in ipsa urbe Alexandria locum assignasse Interp: in qua opus, suum absolverent, sed septem ab ea stadiis in Pharo insula exstrui jussisse *ἰσαριθμῶς τῶν ἐρμηνευοίων οἰκίσκῶς μικρῶς*, adiculis parvicum Interpretibus numero, ut sigillatim interpretationē adornarent. Et mox sibi fidem factururus adjicit, *ταῦτα ἔ μῦθῳ ὑμῶν ἔδὲ πεπλασμένας ἰσορίας ἀπαγγέλλομεν, ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν τῇ Ἀλεξανδρίᾳ γενόμενοι καὶ τὰ ἴχ-*

νη τῶν οἰκίσκων ἐν τῇ Φάρῳ ἐωρακότις ἐπὶ σω-
ζόμενα, καὶ ὅσα τῶν ἐκείνῳ ὡς τὰ πατέρα
παραληφῶτων ἀκηκοότες, τεύτε ἀπαγγέλλομεν:

*Neque hæc vobis ut fabulam aut confictam
narramus historiam, sed qui ipsi Alexandria
fuimus & vestigia edicularum reliqua in
Pharo vidimus, & ab incolis, qui res patrias
à majoribus acceperunt, audivimus hæc an-
nuntiamus.* Cujus evidentem quod ἀποψία
corroborat auctoritatem, amplexi sunt
viri non secus doctrina quam pietate
clari Iren. Isid. Clemens Alex. Hilar. &
August l. de civ: DEI: 18. cap. 43. qui
Prolog. ita fidem illorum explorare volu-
isse affirmat. Quam autem feliciter hoc
dixerint, satis luculenter vel inde colli-
gi potest, quod erroris accusati fu-
erint à S. Hieron: qui passim in scri-
ptis suis non minus eos manifestum
elenchum testimonii commississe testatur
quam fabulis non re fabricatas in Pharo
insula cellulas evertit; maxime tamen
Prolog. in Pentat. multorum erudito-
rum; tam Pontificiorum, quam Chri-
stia-

stianorum applausu, penitus ex animo
 suo evellit, sponteque valere jubet: cum
 infirma nitatur hypothesi. *Nescio inquit*
quis primus auctor LXX cellulas mendacio
suo exstruxit, quibus divisi eadem scriptitarent.
 in quam sententiam & nos propendere
 cogit historia hujus versionis, ubi Ari-
 steas; nec non Philo, & Josephus qui ejus
 verba commemorant, dilerte scribunt,
 in una Basilica congregatos inter se
 disputasse, non in diversis cellulis quasi
 DEUM tentantes, *qui non sine necessitate*
tentandus est, ut eleganter docet doctus
 Capellus. Huic suum calculum adjicit
 Zonaras anal. l. i. affirmans à Deme-
 trio εἰς ἓνα οἶκον in unam domum ductos
 esse; quæ sententia est etiam multorum pro-
 testantium, aliorumque ex Patribus, ex-
 ceptis Epiphano & Justiniano, qui, ut Ju-
 stinus Martyr, singulis unam tribuit do-
 mum, ita hi binos in diversis conclavi-
 bus inclusos fuisse crepant. Philo. Jud.
 vero Tertull: Chrysoft. & Euseb: cum
 aliis, qui cum multa alia de versione τῶν ὀ-
 mi-

miracula tradant, cellulas tamen quod omnium præcipuum erat, silentio involvunt, quod minime fecissent, si ea verè existissent Unde potio- rem ducimus sententiam cellulas negantium, quam affirmantium, licet antiquos non dam- nemus, quibus facile fuit fidem adhibere Justino viro Sancto, cum dicat se ab accolis Alexan- driæ accepisse, quamvis & ipse à Judæis nugivendulis rudera quædam ostenden- tibus deceptus fuerit, ceu testatur Bel- larm: l. 2. de Verb. DEI cap. 6. verba ejus sunt. *Quod Justino Judæi fabulam, à se confictam, persuaserint, Et quasdam ru- inas ostendentes cellulas esse dixerint LXX Interpretum, facile fieri potuit: nec minus facile, ut Justino, viro sancto, fidem habu- erint posteriores.* Pariter habent Andr: Masius, Wilhelmus Schikhardus. Nec quempiam moveat locus iste Talmu- dicus in Soph: c. 1. Sect: 8. quem quia prolixior est quam ut huc transcribi possit, cui legendi cura fuerit & copia, inde petere jubemus, cui

cui vero illius inspiciendi copiam fors inviderit, saltem Hottingerum consular.

MOMENTUM VI.

Quamvis autem iis, quæ supra de occasione & auspiciis signata sunt, de tempore, quo hæc Versio ornata fuerit, aliqua ratione constare possit, ne tamen magni hiatus argueremur, utpote, qui cum alias hujus versionis externas quasi affectiones per partes tetigimus, hoc de tempore punctum, quod inter externas circumstantias, non minimum est, vel in totum, sicco, ut ajunt, pede præteriverimus: vel quasi aliud agendo tetigerimus, pauca etiam de tempore figillatim notare juvabit. In determinando autem articulo temporis, hic facile exclamaveris: *Quot capita, tot sensus.* Ut taceam Sixtum Senens: qui ad annum ante natū Christum 350 refert. Euseb. placet 280 Reverendo Usserio, quem Brian. Walt: sequutus est, 277 cordi est, Leusd: in ann: a mundo condito 3699 i. e. tricentesimum annum fere ante
na-

natum Christum inclinatur: nec alia mens fuit Alstedii in Thef. Chronol: Bonfr: tenet an: 272, à quo non multum ab- ludit Patavius vir in Chronol: excercitatissimus, qui amat annum 278: Qui omnes, licet in supputatione annorum aliquantum discrepent, in eo tamen omnes unanimiter conveniunt, quod quibusdam seculis ante natalem Christi, & fere circa initium seculi octavi, millennarii quarti, in lucem prodierit, Judæorumque publico usui servierit. Itaque nos, in re adeò incerta inter præstantissimos Chronologorum, ut vix tres reperias concordantes; idque ob varias variorum hypotheses, quas in determinando anno Servatoris sequuntur; nostrum teruncium addere non necessum esse duximus.

CAPUT SECUNDUM,

MOMENTUM I.

Expeditis sic pro viribus ingenii, primis & exterioribus Oeconomiae nostrae curis, consequens est ut interi-

ori-

oribus ejus tractandis, quantum rudis
 Minerva tulerit, nosmet adcingamus;
 ne autem vagationis justo longioris in-
 simulemur, statim in frontispicio vide-
 bimus, quos libros sæpius nominati au-
 ctorestranskulerint, utrum omnes Cano-
 nicos Veteris Testamenti, aut Pentateu-
 chum solum, ceu voluit Claudius Sal-
 mas: com: Hellenist: Schickhard: in Bech.
 Happ. p. 38. nixi rationibus Judæorum,
 qui תורה *legem*, Prophetis & Hagiogra-
 phis contradistingvunt; sic enim fabulan-
 tur, in tract: Sophæ. c. 1. l. 8: Ptolomæ-
 tum dixisse Interpretibus huic operi
 assignatis, כתבו לי תורה משה רבכם
 h. e. *Scribite mihi legem Moysi Magistri Ve-*
stri. à quorum partibus stare videtur
 Magn: Hier: c. 5. Ezech: ut & cap. 2.
 Mich: sed adeo hæsitanter, ut passim
 alibi in Comment: sibi contrarius sit,
 sic namque in Com: super 12 Proph:
 minores, *Quamquam* inquit, *eruditi solos*
quinque libros Moysi à LXX translatos pro-
bent, utpote, Joseph. & Ebræi, nos tamen sequuti
auctoritatem veterum; Irenæi, Tertull: Origen:

totum Vet: Test: per LXX translatum dicimus.
 Nec ab his abludere videtur Joseph:
 (ut taceam Arist: & Phil: qui & ipsi
 solius legis mentionem faciunt) qui in
 præf: antiq: Judaic: Πτολομαῖος ἰnqυit ὁ
 δεύτερος βασιλεύς Ἐξαιρέτως ἐφιλοπμήτη τὸν
 ἡμέτερον νόμον εἰς τὴν Ἑλλάδα μεταβαλεῖν ἔδδ
 γὰρ πᾶσαν ἑκάινος ἔφη λαβεῖν τὴν ἑβραϊκὴν
 Φῆν, ἀλλ' αὐτὰ μόνα, τὰ τῶ νόμου παρέδο-
 σαν οἱ πεμφθέντες, Ἐc. Ptolom Secundus Rex
*Ægypti, magnopere contendit legem nostram
 in Grecum sermonem transferri. Neque ve-
 ro totam scripturam accipere illi contigit, sed
 legem solum tradiderunt ei missi.* Contraria
 vero sententia, ut veteris Ecclesiæ Patres
 ferè omnes, plerosque recentiorum, imo
 etiam quosdam Rabbinorum agnoscit
 auctores, ita probabilior videtur. Ass-
 runt vero isti, omnes Canonicos V.T.
 libros à LXX versos. Sic Elmakin Hi-
 storia Eccles: p: 159. מלך המדינה
 כתב אל המלך ופסדוהו לתורה וכתב
 להלכה. *h.e. & fuffit eos Rex transferre scripta
 legis & Prophetarum.* Illi suum calculum
 adjecit Justin: Mart: in dial: cum Try-
 pho-

phone, Iren: Orig: Tertul: Theod: & Clemens Alexandr: cujus verba huc inferere placuit ex l. i. Strom: quæ sic audiunt. Ἐρμηνευθῆναι δὲ τὰς γραφὰς τὰς τῶν νόμων, καὶ τὰς Προφητικὰς ἐκ τῆς τῶν ἑβραίων Διαλέκτου εἰς τὴν τῶν ἑλλιάδων γλώττων Φασὶν Ἰπὶ βασιλείᾳ Πτολομαίου. Crysoftom. - vero memorat, scripturas Prophetarum a LXX translatas, in templum Serapidis repositas ibique adhuc in Bibliotheca Regia sua ætate visas esse. Cui parti & nos eo lubentiores accedimus atque secessum à solius Pentateuchi defensoribus facimus, quo validioribus rationibus jam dudum ea a Magn: Calov. in Crit: Sacr: Diatrib: 10: Hotting: Thes: Phil: l. 1. c. 3. l. 3. Leuds: in Discert: de LXX Interp. sententia refutata est. Quorum gazis nostrum teruncium addere, licet non opus sit, lubet tamen ea notare quibus potissimum hac sententia nitatur, rationibus. (a) Quia eadem ratio quæ movit Ptolomæum in corradendos, per totum orbem libros, tam immensos sumtus facere, videtur

etiam eum cæteros libros V. T. præterire non permisisse, cum hi antiquitatū studiosis magno in pretio esse solebant, præcipue Ptolomæo, qui incredibili studio sciendi antiquitatis monumenta tenebatur, ut observat Andreas Masius: unde & mirabile visum fuit LXXII dierum spatio tantum opus absolvi, cum breviori etiam tempore solum Pentateuchum concinnare potuissent, sine aliquo miraculo. (β) maxime hoc evincunt Christi, Apostolorum & Evangelistarum testimonia, in Novo Fœdere adducta, non solum ex Pentateucho, sed ex Prophetis etiam & Ἀγιογράφοις ad modernam Græcam versionem τῶν LXX descendencia, petita (γ). erat tanquam ostium Gentilibus ad Christum, juxta Crysoft: per receptionem Evangelii, cui fini non modo lex Mosis necessaria erat (cujus lectio sub Antonio Tyranno capitis pæna prohibita fuit) sed ut Prophetarum etiam oracula, in linguam Græcam omnibus notissimam, transferrentur: quam dein (δ) cum in Synagogis

gis publice, tum intra privatos parietes perlectam, tam Judæorum historiæ quam Novum fœdus ambigere non sinunt. Ne autem locus citatus Josephi nobis sit obstaculo, placet eum expedire & quidem voce *νόμος* in latiori significatione commodè posse intelligi totum Vet: Test: quo sensu non secus Evangelistæ ut Joh. 15. v. 25: & Apost: ut Rom: 3. v: 19. quam Talmudistæ eum acceperunt. Sic in tract Sanhed: c. 11. intelligentes Prophetiam Elaiæ & quidem præcipuè cap. 25. v. 8. & Pl. 84. v. 5. inferunt *hinc resurrectio mortuorum probata ex lege est*, quod confirmat R: Azar: in Meor Enaim c. 7. p 47. והלא גם להזל נמצא בהרבה מקומות: שם תורה כולל הנביאים והכתובים: hoc est: *Annon etiam apud sapientes nostros. multa reperiuntur loca, in quibus nomen legis, complectitur etiam Prophetas & Hagiographos.* Sagacius tamen Magn: Calovius Crit: sacr: Diatr: 10. hunc declarat locum, fuisse Scilicet apud Judæos alia monumenta innumera recondita, res gestas, ritus,

tra-

traditiones orales & politiam eorum
 concernentia: quibus rejectis, precipuè
 legem, hoc est scripta Mosis & Prophe-
 tarum, Philadelph: desiderasse. Concludit
 itaque: *Hac ni fallor est loci, qui plerisque
 maximè obstare videtur, Interpretationi Prophe-
 tarum à Senioribus facta, certa & perspicua
 sententia.*

MOMENT. II.

De libris Apocryphis quod Idem In-
 terpretes eosdem etiam Græce red-
 diderint tantum abest, ut affirmemus,
 ut non facile eatur demonstratum,
 qua dialecto omnes primitus fuerint
 exarati; hoc tantum extra dubitatio-
 nis aleam positum est, omnes eo tempo-
 re non extitisse, verum post τῶν ὁ in lu-
 cem editos; quod iudicium de omnibus
 in universum libris Apocryphis ferre non
 dubitavit Genebrard. l. 2. Chron, ad an.
 M. 3638, Certum quidem est additiones
 Esdræ demum tempore Ptolomæi &
 Cleopatrarum in lucem editos, ceu liquet ex
 cap. 2. Primam etiam historiam Macha-
 bæ-

bæorum non multo ante traditam esse ipsa historia loquitur, quam tamen Hebraice exaratam; ut & Siracidem sibi que visam, testatur Hieronymus, in præf: lib. Salom: quod nec Ecclesiasticus de suo libro latere voluit, in præf: 2. verba ejus huc redeunt. *Abus meus Jesus; date nobis veniam, non enim æque valent eadem per se cum dicuntur Hebraice: Et eum in linguã alteram transferuntur.* libros vero Tobix & Judith, (quos post reditum Judæorum è Babylonia concinnatos, textus Tobix nec non cap. 5 Judith: declarat) etiã idem Pater, Chaldaico sermone scriptos se offendisse, in eadem præfatione refert. Cæteros autem libros ejusdem ordinis, fiducia qua Sanctus Hieronymus nobis præivit in prol. Galeat; primitus Græcè ut ex diversis auctoribus, ita incertis temporibus exaratos esse contendimus. Quamquam præterea, hi dicti libri à Judæis Alexandrinis primum recepti fuerint, tamen in numerum Canonicorum referri apud eos non merebantur, quan-

doquidem ultra XXII libros, secundū, numerum literarū Hebraicarum, Ecclesia non agnovit Judaica spontore Magno Hieron: prol: Galeat: Hotting: Theſ: Phil: l. 1. c. 2. ſ. 3. Brian: Walt: prol: in Bibl. Polyglot: hinc, poſito non tamē con- ceſſo, hos libros tunc temporis extiſſe, tamen fidei abſonum videtur, Eleaſa- rum Pontificem libros dubiæ auctori- tatis, ad tam potentem Regem, cum iis In- terpretibus miſiſſe. Cæterum quis prædi- ctos libros Hebræos & Chaldæos in Græ- cam tranſtulerit, certo præſinita non po- teſt, interim non LXX. ſed Theodot: id feciſſe, Hotting: l. c. non abnegamus.

MOMENT. III.

Hiſce expenſis, data fide ultra de li- bro Αρχετύπω quo uſi fuerint LXX, aliquid edifferendum procedimus. Quod ſuſcepturis, varia ſententiarum divor- tia occurrunt, & quidem prima eſt eorum ſententia, qui favent miſe- re dilacerato codici Chaldaico, quam olim fovebat Philo Judæus, cujus cau-

causam postmodum egit Azarias c. 8. 9. part: prim: lib: Imre binach, his potissimum inductus rationibus; (N) quod Græca τῶν ὁ multis in locis conveniat cum Paraphrasi Jonathæ & Targū Hieros: ut illud Gen: 4. 8. וַיִּפֹּק תְרוּתוֹ לְבָרָא i. e. *excavatus ambo in agrum*: sic LXX, διελθόμεν εἰς τὸ πεδίον, quæ verba non inveniuntur in Textu Hebræo nisi in Keri. (D) Quia Judæis execrabile erat libris sacris pictis aureis literis uti, qualem Joseph. & Epiphanius LXX viris inseruisse memorant. Sed eæ insufficientes & sublestæ, ad fidem faciendã, videntur esse rationes; cum hæc ex ventoso Talmudicorum cerebello sit elisa; illa, quod idem de aliis versionibus utpote Syriaca, Samaritana, &c: vel quod Chaldæi à πῆς ὁ mutuati fuerint, ut quidam volunt, dici possit. Aliquanto probabilior videtur esse eorum sententia, qui Samaritanum Codicem τῆς LXX, operi huic adhibuisse volunt: quorum antesignanus erat Gvilielm⁹ Postellus vir certe scientia linguarum clarus, verum sub senectute

tem, Judaicis ineptiis paululum fascina-
 tus: *Fuit* inqviens in Tab: ling. rab: 2.
 (scriptura Samaritana) *in usu omnibus Ju-*
daeis, donec ab Ezra publice est expositus sanctus
Character, adeo ut LXX. ex ea Mosis libros Pro-
lomeo verterint. Cujus parastatam agunt
 Ludovic: de Dieu ad Mat: 19. 5. Joh. Seld:
 de Mari Clauso; nec ab eis discedit Hot-
 ting. Thes: Phil: l: 1. c. 3. l. 3. q: 4. addu-
 cta uberrima segete dictorum codicis
 Samaritani, cum versione Græc: τῶν ὁ,
 convenientium, quorum paucissima huc
 declarandi causa inserim⁹. Sic Gen: 6v. 20.
 pro Heb: **וְכָל רִמְשׁ הָאָרֶץ** *ab omnire-*
ptii terra, LXX habent καὶ ἀπὸ πάντων
 τῶν ἑρπετῶν τῶν ἐρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς, cui
 ex amussi respondet versio Samar:
וְכָל אֲשֶׁר רִמְשׁ עַל הָאָרֶץ: pariter
 Gen: 49. 22. pro Heb: **בָּנוֹת צְעִירָה עָלַי שׂוֹר**
filie incedentes super murum LXX. υἱός
 μὲ νέωτατος πρὸς με ἀνάψεισόν juxta Sam:
שׂוֹר בְּנֵי צְעִירוֹ עָלַי שׂוֹר, *filii mi nati minime*
ad me respice. Sic Exod: cap. 6. v. 5. Lev. 5.
 v. 6. Num: cap. 1. v. 44. Deut: 30. v. 18.
 cap. 12. v. 28. Hæc, & alia plurima con-
 fi-

similia, quamquam aliquid ad rem facere
 videntur, tamen in horum castra temere
 transire non audemus. Nam (a) pro-
 cul est ut credere possimus, Eleasarum
 ceu summum sacerdotem, in tam celebri
 functione ad regem potentissimum, cu-
 jus imperio tot Judæorum myriades
 paruerunt, consulto cum viris scien-
 tia & auctoritate claris, misisse librum
 mille mendis scatentem, qui apud Ju-
 dæos *ἐν ἱερῶς* laudem non meruit.
 Deinde (b) tum Epistola Demet:
 ad Ptolomæum: huic sententiæ recla-
 mat, in qua: *Velim te scire inquit, inter li-
 bros, quos adhuc desideramus, esse Judæo-
 rum leges, Hebraicis enim Characteribus &
 gentilicorum lingua cum scriptæ sint à nobis
 intelligi non possunt. cum Eleasari ad e-
 undem, quibus summe contendit ut eum
 transmittat. Tuæ autem inquit pietatis
 erit ac justitiæ, ut scripta lege ad nos tuto
 eam remittas una cum ejus deportatoribus.*
 Quod omnino facere supersedislet, si i-
 ste liber apud Judæos magnæ auctori-

tatis non fuisset; & forte unus ex illis qui in Archivis conservabantur. Præterea (c) etsi in multis locis versio τῶν ó cum Samar: conveniat, pluribus tamen ab eo dissentiens, Hebræo respondet: unde facilius Samar: ex τῶν ó descriptam, ceu non nulli volunt, inferri possit, cum adhuc disceptare liceat, quando versio Samar: facta fuerit. Nec (d) dum probatum est, modernam Vers: τῶν ó quoad omnia esse eam, quæ ab illis Interpretibus profecta est, sed potius multis cum tempore alienigenis mendis commixtam esse, unde quædam etiam ex Samaritano textu irrepere potuerunt. Denique (e) in hoc plurimum vacillant Samar: codicis patroni, quod τῶν ó literis inversis quo ad vocales & consonantes usos fuisse contendunt, ceu. pro ה.ה. pro ג.ג. pro כ.כ. pro י.י. pro ו.ו. pro , , pro , , & sic similiter. cum hæc literæ in Samaritano Alphabeto, toto ut ajunt cælo, inter se discrepent, vocales vero explicitas nec a-

gno-

gnoscit; quo facto potius arma tertiæ sententiæ defensoribus suppeditant, qui pro textu hebræo militant; quæ etiam sententia eo magis nobis arridet, quod communitam Talmudicorum, & aliorum Judæorum, quam plurimorum Patrum & Criticorum calculo, pro tutissima habita fit; Morinus eam sententiam multis declarat; Exer: 8. c. 5. nobis autem habita ratione limitum scopi nostri sufficiant unius Isa: Casaub: aureo lapillo notata verba. quibus depugnatum volumus. *Puerum in sacris literis esse oportet, qui nescit LXX viralem versionem ex Hebræa esse desumptam* Exerc: 10. §. II.

MOMENTUM IV.

Siquidem in eloquiis DEI transferendis LXX, Hebræo codice usos esse in præcedenti momento dictum est; Itaque ne ex eo, laborare incipiat facta positio, quod tot in locis ab Hebræo textu immane quantum dicti modo auctores abeunt: age inquiramus in qualidam tam notoriæ varietatis causas.

R. Gedal: in Caten: Kabal: Fol: 24. tres
 causas in aprium producit (α) Quod
 Ægyptii Judæorum odio τῶν ὁ versionem
 transcripserunt, & transcribendo fal-
 sasserunt. (β) αὐτόγεγον τῶν ὁ incendio Bi-
 bliothecæ Alexand: tempore belli civi-
 lis quod Pomp: cum Cæsare gessit, de-
 letum esse: (γ) versionem hanc, senten-
 tia quorundam, ex Targum factam esse.
 Scaliger, non dubitavit in Epist: p. 19.
 hujus varietatis causam in ipsos Interp:
 rejicere, quasi non exquisite Gramma-
 ricam suam calluissent, quem sequuti
 Zuingl: in oper: tom: 3. p. 207. Melanct:
 in edit: Basil: August: Steuch: in recog:
 V.T. ad Gen: 4. Sed quam bene dixerint,
 ostendunt satis Vet: Græci Patres, qui eis
 Interp: linguarum peritiam solidam tri-
 buebant. Verosimiliores autē eæ rationes
 videntur quas Hot: Thef: Phil: l. i. c. 3.
 f. 3. q. 15. quem sequutus Leusd: in dis: de
 LXX. vers: adducit. scil: (δ) τῶν ὁ
 codicibus corruptis utos fuisse; (ε) quo
 ad vocales, ut Psal: 40. v. 5. pro 𐤀𐤍 po-
 suit, LXX in v. 4. leg: τὸ ὄνομα quasi fuisset

שֵׁשׁ Sic Jof: 33. v. 2. זרעם *brachium*
eorum, LXX. σπέρμα αὐτῶν leg: זרעם
 (β) Qvoad Conson: ut Pſal: 56. v. 9.
 pro בְּנֵי אֲדָמָה *in utre* LXX leg: בְּנֵי אֲדָמָה
 ἐν τῷ σπέρματι sic Prov: 28: 28. habetur בְּקוֹם
 רָשָׁעִים, *cum surgant improbi* illis autem
 addita וְ legerunt בְּמִקּוֹם & verrebant
 per ἐν τῷ σπέρματι sic Jof: 57. v. 18. Zach: 13.
 1. Job: 15. 5. Pſal: 104. 3 &c. Nec non (γ)
 qvo ad vocales & consonantes ſimul: ut
 videre eſt. ex Genſ: 34. 13. טַמְּא רִיבְנָהּ
vitiabit Dinam â LXX lectum eſt טַמְּאוּ
 ἐμίαναν *polluerunt*, ſic 1. Sam: 20. 19. הִתְזַל
 leg: הִתְזַל, vertunt enim ἐκείνο: ſic Pſal: 19.
 12. Jof: 5. 16. &c. plura dabit Hotting: l. c.
 (δ) Ut tunc temporis qvo τῶν ὁ Verſio
 prodiit, nitor Hebrææ lingvæ vicinarum
 lingvarum commercio, jam obtenebratus fuerit,
 ita facile ex iis lingvis alieni ſentus utpote
 Arabiſmi, Chaldaïſmi, Rabbiniſmi, Syriaſmi,
 vel etiam lingvæ Ægypticæ, irrepere potuerunt,
 multa inter Exempla ſignificationis Chaldaicæ,
 videantur: Pſal: 60. 10. Jof: 53. 10.
 Syriacæ, Gen: 9. 3. Jof: 4. 2. Pſ: 141. 5.

Arabicae Exod: 18. 11. Prov: 30. 31. Es: 7.
v. 6. Psal: 90. 10. &c. Tum (3) nec pa-
rum disconvenientiae intulit magna In-
terpretum libertas & in plurimis ma-
gis sensum quam verba exprimendi stu-
dium, ut simul Paraphraistas agerent,
quasi moniti eo Horatii.

Nec verbum verbo curabis reddere fidus

Interpres

Porro (7) & simul maximam varieta-
tis causam laxis habenis irrupisse au-
guratur Nicolaus Full: Miscell: Sact
p. 354. cum ex multiplici Græcarum
Versionum copia & varietate, nam
eas multis illi mirisque modis muti-
larunt, permutarunt, confuderunt &
perverterunt: tum etiam lectorum sub-
inde in albo exemplaris sui, pro arbi-
trio adjecta annotatio, qua manus con-
tinere nequibant librarii, quin imo in
considerata prorsus & singulari certe
temeritate delumta ex margine in sa-
crum verborum scripturae contextum
inferere non metuerunt, Præterea (11)
non disimulamus Typothetarum & ser-

vorum à manu oscitantiam & ἀβλεψίαν
 in plurimis causam fuisse, ut scripta, præ-
 primis τῶν ὁ versio, multis modis laxa-
 ta, & mendosa prodirent, ut sane aucto-
 res si reviviscerent, suam non agnosce-
 rent; qua de re jam veterem ecclesiam
 quæritatam videre est ex Exer. Bibl. Mo-
 rini. p. 341. Aug. de Civ. Dei. lib. 15. c. 13.
 Wover. Synt. c. 12. nec non Hier. qui in
 Comment. Prophet. & alibi. Si, inquit,
*Versio LXX, pura, ut ab iis edita fuerat, habe-
 retur, frustra se in Bibliis transferendis labo-
 raturum*; Postremo. (γ) Nec minima va-
 rietatis causa residet in confusione O-
 ctaplorum Origenis, quas enim is ver-
 siones ab injuria temporis vindicaturus,
 in octapla sua retulit, asteriscis, Lemniscis,
 hypolemniscis, & obeliscis notatas, eas
 posteri, vel non intellectis, vel omissis si-
 gnis, in unū chaos confuderunt, aut alteri
 ex altera imiscuerunt, ut quod Theodo-
 tionis, Symachi vel alius Interpretis erat,
 LXX adscriberetur. Ex his omnibus tot
 lectionum varietates, ut vel summa in-

genia, sine metu naufragii, hæc vada & Syrtes transire non possint.

MOMENT. V.

Ultra tamen Sauromatas eorum relegandū erit pronunciatum, qvi LXX Interpretes loca quædam studio corrupisse ebuccinant, quod ipsis stigma primum inusserunt Talmudistæ in Talm: Babylon: tractatu Megillach c. i. fol: 9. Ptolomæum nimirum, LXX, in paribus cellulis inclusis, injunxisse, ut legem Mosis Græcè verterent, qvi hoc obituri negotium 13 loca mutilarint, atque immutarint, ne Regem offenderent; ipsa loca in Talmude recensentur hæc: Gen: i. v. i. ibid: 26. Gen: 2. 2. C. 5. v. 2. C. ii. v. 7. C. 18. v. 12. C. 49. v. 6. Exod: 4. v. 20. C. 12. v. 40. C. 24. ii. Num 16. v. 15. Deut 4. v. 19. Quorum ulteriorem expositionem cui locus citatus ad manus non est, petat ex Hotting: Thes: Phil: l. i. Cap: 3. s. 3. q. 10. Nec vero hæc tantum loca de industria corrupta esse & volunt & credunt Talmu-
di.

distæ, sed alia etiam sunt loca, eaqve majoris indaginis, scilicet Mysterium Trinitatis, incarnationis Christi ejusq; Deitatem & Regnum concernentia, quæ ex veneranda antiquitate Hier: in præf ad Pent. August: l. de Civit. 14. & 18 C. 44. e recentioribus Sixtus Senens: Bibl. S. lib: 4. p. 302 Bonf: de verbo DEI c. 6. non quidem ex incuria aut malitia, sed pio prudentiq; consilio, ne arcana fidei profanis mentib⁹ deridenda propinarentur, adeoq; sancta canibus darentur, falsata, hoc est, aliter translata vel plane omissa esse, constanter tenent. Quædam horum & nonnulla alia immutata in quibusdam exemplaribus, non diffitemur, sed de industria hoc fecisse eos, nescimus utrum quis asserere audeat. Cum (α) (quod præcipue de prioribus dictum esto) quædam horum etiamnum textum totidem verbis Hebræorum exprimant, vel saltem sensum referant; Deinde (β) quod prætendunt, eos gratiam Regis eo ambire voluisse, id multorum, non de fece vulgi, virorum fides respuit, cum potius hoc

hoc gratiam ejus exulcerassent, si manca Interpretatione consulo se ab eis delusum accepisset. Quis enim sanus credat Prolomæum, libri, cujus tanto studio flagrabat, corruptam versionē desiderasse? Quis nisi qui tenebras luci immiscere tenter, tantos ex malitia natos errores, cum providentiā Divina, quæ huic versioni ceu stellæ matutinæ, Solem orientem præcedenti, peculiari modo invigilavit, conciliabit? Denique (γ) multa sunt loca in Psal: & Prophetis, quæ de Christo expressa vaticinia, ut Psal: 22. & 110. Esa: 7. & 9. & 53 & aliis, exhibent, ubi versio Græca Hebræam exacte exprimit; alia Christum Mysteriaque ejus concernentia si corrumpere voluissent, hæc cur intacta servarunt? Tantæ itaque discrepantiæ causa, quam vel in locis 13. vel iis, quæ in mysteriis Deitatis occurrere dicunt, non malitia eorum, neque prudens consilium esse videtur, sed ex aliis fontibus, de quibus in præcedenti membro egimus, tam fœdi rivuli manare potuerunt.

MOMENT. VI.

Ubi secessum ab eis fecimus, qui LXX interpretes fallati textus incusantes tragice eos loca quædam corrupisse exclamant, ex improvise incidimus in eos, qui non modò omnis erroris versionem τῶν ὁ vacuum, sed & Θεόπνευστον eam pronunciare haud verébantur, quorum ex messe ut antiquissimus, ita primus in hanc propendebat sententiam Philo Judæus, in administrandis rebus sacris hanc versionem solam adhibere coactus: verba ejus ex lib. 2. de vita Moï: sunt. *Ἐνθεσιῶντες προσεθήτεον, ἐκ ἄλλα ἄλλοι τὰ δι' αὐτὰ πάντες ὀνόματα καὶ ῥήματα, ὡσπερ ὑποβολείως ἐκάστῃς ἀοράτως ἐνηχῆνται*, *velut numine correpti vaticinabantur, non alii alia, sed omnes eadem verbatim, quasi inspirante quopiam & invisibiliter dictante.* Quod vetustis & sinceri historici (qui non multa à facta versione secula præterlapsa viguerat) testimonium etiam aliis, post annum reparatæ salutis, Pii Ecclesiæ Patribus: utpote, August: Theod: Tertull. placuit, maxime tamen Irenæo, se-
cun-

cundi seculi Doctōri, & Episcopo Lugdun: qui l. 3. ad Hæres: *Unius idemque ait; spiritus DEI, qui in Prophetis prædixit, & in Senioribus Interpretatus est quæ Prophetata fuerant.* Hujus verba imitatus, Clemens Alexand: itidem Episcopus, versionem istam velut *ἑλληριστικὴν προφητείαν* asseruit. in lib: 1. Strom: Quibus non pauci recentiorum, ut Bellarm. Baron: Johannes Morin: Petrus Cartus: Bail: Bonfr. &c. se accommodarunt: Qui ab adversariis stricti, argumenta eorum ut eludant, huc refugiunt, nimirum quod ut dictum, ejusdem spiritus ductu qui Mosi & Prophetis adfuit, scripsissent. Verum si penitus inspiciamus, quam fabuloso hæc *Θεοπνευσία* nitatur fundamento, elucelcit satis quid de ea judicandū venit, scilicet instructa est illa super tria miracula circa versionem hanc jactari solita, (α) Quod singuli singulis cellulis inclusi scripserint, & nihilominus tamen (β) non tantum in rebus, sed verbis etiā minimis & phrasibus convenerint, (δ) quod LXXII die-

dierum spatio dictum pensum absolue-
 rint. Quæ divinitatem quandam præse-
 ferentia, dicti auctores, præcipue priores,
 πατροπαράδοσει vel fabulis ad colum natis
 habuerunt; posteriores vero, eadem ab
 iisdem fabulis, sed in Talmud relatis,
 tanquam ex Tripode dicta oracula hau-
 ferunt, hæc vero ibi in Masech: Sopher:
 Cap. 1: s. 8. *Tunc suggestit DELIS consilium in
 corda singulorum, ut congruerent sententia eo-
 rum in unam sententiam. Exaraverunt igitur
 ipsi legem quilibet seorsim.* Subruto autem
 hoc fundamento, totum ædificium cor-
 ruit: denega itaque fidem fabulis, ever-
 tuntur cellulæ, discordat consensus, pro-
 longantur dies, & ipsa Θεοπροϋψία his ful-
 cris superstructa, ex templo evanescit.
 Nec hoc impedit historia Aristæ, Jo-
 sephi & aliorum, quæ LXX Inter: in
 una Basilica disputantes de re qualibet
 contulisse, donec singuli in singulis quæ
 postmodum in scripta redegerunt, con-
 cordassent, prodit: quod hominem &
 humana signa, non ductum Propheti-
 cum redolet, cum sancti scriptores nun-
 quam

quã cum aliis, sed prout à Sp. Sancto edo-
cti fuerant, sine disquisitione & norma,
literis quæ mandarunt, contulerunt. Porro
plurimos admittebant errores à veritate
Hebræa dilcedentes, quorũ ventilatione
multũ se torserunt eruditi; ceu, (præter
illos de quibus dictum est in Mom: IV.
& V.) testatur insignis ille in Crono-
logiis diversitas, præsertim in Genes: ubi
à mundo condito ad cataclysmum LXX
recensent An: 2242. cum Hebræus non
plures quam 1656 Annos agnoscit: sic
in Prohet: Jonæ loco 40 dierum, trium
saltem fit mentio. Unde S. Hier: ubi
multum in iis conciliandis sudasset, præ-
clare *non vates sed Interpretes, aliquando
paraphastas* fuisse, fateri coactus est, eis-
que, ut hominibus, veniam (cum jux-
ta Jacobi noëma, *multis labimur omnes*)
dandam.

MOMENT. VII.

Licet nos sejunximus ex statione eo-
rum, qui infallibilitatem Ἐθεοπνευσίας
versioni τῶν ὁ tribuerunt, omni tamen
auctoritate privandam, tot virorum,
quo-

quorum laudes ipsa scandunt sidera, cal-
 culus non admittit, quam non sine spe-
 ciali providentiæ Divinæ ductu confe-
 ctam, omnes admirantur: si vero nævos
 aliquos contraxit, canities tamen præ-
 ferenda secundū illud Christi: ἡδαις πιαῦν
 παλαιόν, εὐθίως θέλει νέον, λέγει γάρ ὁ πα-
 λαιὸς χρηστότερος ἐστίν. Cui accedit unanime
 Gentilium, Judæorum, Christianorum,
 imo Turcarum suffragium, qui inde à
 multis seculis Versionem τῶν ὁ latius ma-
 gnificerunt. Ut taceam Gentiles (quo-
 rum auspiciis primum hanc versionem
 factam, dictum est prius) qui anniver-
 sarios dies festos in memoriam ador-
 natæ versionis, in Pharo Insula, magna
 cum frequentia hominum non tam Ju-
 dæorum, quam aliorum, egerunt, ut te-
 statur Philo Judæus: Judæi Hellenistæ
 ut potissimum in eorum gratiam ver-
 sio hæc cusa est, ita magno applausu
 eam receperunt; ut haud obscure hoc
 innuit R. Alar: p. 26. קיום הפתרון מנת
 כּל עדת היהודים Confirmatio interpreta-
 tionis (Græcæ) ab universo Judæorum

cætu. post modum vero multis ver-
 bis extollentes, publicis privatisque
 collegiis in universo terrarum orbe
 legerunt, teste Tertul: in apol: c. 18.
 Unde orta tempore Justiniani A: 525.
 inter Judæos lite, aliis pro solo textu
 Hebræo, aliis pro versione Græca in
 Synagogis publice recitandis, pugnan-
 tibus, Ipse Imperator lege sancivit, *ut*
omnes volentes, etiam Hebraistæ, in Synagogis
suis, Græca lingua sacros libros praelegerent.
 Licet autem Judæi merè Hebræi, Græ-
 cam versionem non nihil conviciis pro-
 sciderint, indignati sanctam legem pro-
 fana lingua tradi, ut inculcat August:
 l. 15. de civ: DEI c. 11. cernuntur tamen
 vestigia in scriptis Talmudicis, ut Talm:
 Hier: Sot: 7 animadvertente ea R. Asar:
 in Meor En: c. 9. quod versio Græca
 in Synagogis publice lecta sit: quod
 etiam observavit Clar: Buxtof: in Lex:
 Talm: p. 104. Ad Christianorum cho-
 rum ubi perventum est, eum pluri-
 mum huic versioni tribuisse, primitivæ
 ecclesiæ Patrum testimonia non sinunt
 am-

ambigere, quibus recensendis nimium quantum hujus quæstionis moles excresceret, iufficiat ergo unus ex multis Augustin: hoc suo luculento testimonio in l. 18. de Civ: DEI c. 43. *Quod etsi alia suborta interpretationes, tamen illam solum recepit Ecclesia, eaque usi Græca lingua utentes populi Christiani, qui nullam aliam norant.* Imo in hæreticorum classem, rejiciendi erant, qui alia versione uterentur, ut notat Philast: hæc: 39. 40; Unde factum, ut etiam Evang: & Apostoli quædam loca in ponendis testimoniis de V. T: verbatim pro ut in LXX versione existant, ob pervulgatum ejus usum, expresserint. Apostolorum auctoritatem seu exemplum deinceps sequuti sunt Ecclesiæ Latinæ, Syriacæ & Arabicæ, adeo ut primitus hanc solum, postmodum vero, confectis aliis, tanquam præcipuam, tum in collegia publica & disputationes. tum intra parietes privatos libentissimè reciperent; Non, quasi hac Græca versione in auribus suis barbara, uti potuerint, sed

quod ex hac versione eloquia DEI in notas sibi lingvas transfudenda curarint, transfusaque in cœtibus publicis legerint. Hæc quamquam magnifice, primitivas Ecclesias de Versione τῶν ὀ sensisse probent, tamen tanta non sunt ut Authenticam auctoritatem ipsi concilient, eamque, ut ita dicam, Canonizent, requiritur enim ad authenticam ut non solum res, quæ in eo tractantur, sed etiam voces, quibus res in eo contentæ delineantur, sint ab infallibilibus auctoris, vel ad minimum, si adeo laxè loqui velimus, ut exactè textum originalem referat.

MOMENT: VIII.

Ut ad auctoritatem, versioni LXX virali conciliandam provocati sunt Apostoli, ita hic expendendum venit, quo sensu illud accipiendum sit. Non desunt quidam qui Apostolos & Evangelistas, in allegandis dictis ex V: T:, versionem τῶν ὀ semper sequutos esse volunt etiam in iis locis, quæ discrepant
ab

ab Ebræo textu, eidemque refragantur & contradicunt. Quod sibi in omnibus fere scriptis probandum injunxit Morin: verba ejus sunt ex præf: Bibl. LXX, auctore Sixt. V. editorum. *Hac Apostoli Apostolicique viri nullaque alia usi sunt, hac fidei dogmata, doctrinamque suam comprobaverunt; hanc in sermonibus & homiliis ad populum enarraverunt: hanc denique solam in Ecclesiarum sinum, tutelamque deposuerunt, & Episcoporum fidei commiserunt: idque adeo manifestum esse, sine fronte clamat, ut nec opus sit auctores ad confirmationem hujus refutationis nominare* l. 1. Exer. 3. c. 3. quem sequutus Sixt: Senen: Bibl: f. 8. Verum utrum a crimine grandis imposturæ absolvi possint, ostendit satis copiosa contrariorum exemplorum in Novo Fœdere leges, quæ aliis quam τῶν ὁ verbis, efferuntur, ut aliis rationibus hic otia sint. conf. Matth: 2. c. v. 15. cum Hof: II. v: 1: Matth: 2. 18. cum Jer: 31. 15. Matt: 9. 13. Hof. 6 v. 6. Joh. 19, v. 37, Zach. 12: v. 10. Rom: 9. 17. Exod: 9. 16. &c. ex quorum collatione videre licet, Apostolos non ad τῶν ὁ ver-

versionem, sed ad textum originale
 respexisse. Nec tamen inficias imus,
 Apostolos & Evangelistas vestigia ver-
 sionis τῶν ὁ pressisse etiam in iis locis,
 ubi LXX manifeste ex Hebræo textu
 deviarunt, uti patet ex Luc: 3. 36 ubi in
 genealogia Christi, nomen Kainan ad-
 ditum invenitur juxta versionem τῶν ὁ
 in Gen: 10. v. 23. & 11. v. 12. quod in Heb.
 non extat, sic in Epist: ad Heb: 11. 21.
 ex Gen 47. v: 41. Act: 7. v. 14. ex Gen: 46.
 v. 27. Hebr: 10. v. 5. ex Psal: 40. 7: Luc. 4.
 18. ex Es: 61. 1. Matt: 21. v. 5. Zach: 9. v. 9.
 Matt. 21 16. ex Psal: 8. 3. Sed quod in hisce
 & aliis consimilibus versioni τῶν ὁ adhæ-
 serint, non ideo factum esse existiman-
 dum, quasi divinitus inspiratam credi-
 dissent & Hebræo prætulissent, verum
 quod tunc temporis ea loca, tum apud
 Judæos Hellenistas, tum gentiles re-
 cens conversos, erant jam adeo divul-
 gata & nota, ideo tempori & consue-
 tudini consulentes, illorum se captui,
 cum quibus illis res erat, accommoda-
 runt, & velut lac CHRisti pusillis præ-
 bu-

buerunt, quod sine fidei jactura fieri poterat, donec commodior esset veritatem sine damno illustrandi locus, ut loqui amat Rivet: *Isag: Sacr: c. 10. Versione illa* inqviens, *usi sunt Apostoli & Apostolici viri, per indulgentiam, & ut se accommodarent quantum fieri posset, receptæ quidem communiter versioni, sed non ex omni parte.* Quin & ejusmodi loca passim occurrunt, in quibus neutri, nec Hebræo nec τῶν ὁ, Apostoli & Evengelista se adstrinxerunt, verum ὡς Ἰσραηλιτῶν pro scopi & auditorii respectu sensum Propheticum extulerunt, prout S.S. verborum suorum optimus interpret & arbiter, eis dicitavit; cui illustre de ea re perhibet testimonium Hier: tract. de op: gen: Int: *Apostoli* inqviens *& Evang: in veterum interpretatione sensum quæsiuerunt, non verba, nec magno-perè de ordine, sermonibusque curarunt, dummodo intellectui res pateret.* Quod exemplis fiet clarius, conf. *Matt: 2. v. 6: cum Mich. 5. 2. Rom. 11. 8. cum Es: 29. 10. Matt. 13. 35. Psal. 78. 1. Es: 42. v. 1. 2. 3. 4. cum Mat. 13. v. 18. 19. 20. 21. Mar: 14. 27. Zach: 13. v. 7. &c.*

Ex his allatis, liquet satis Apostolos & Evangelistas & ipsum Salvatorem, non semper auctoritatem LXX Inter: Sequutos, verum nunc Hebræ: modo LXX. iterum propriis verbis sensum Prophe- ricum aperuisse, quare Hier: Com: ad Es: 29. c. *notare inquit, debemus Apostolos & Evangelistas, non verbum interpretatos esse de verbo, nec LXX. Interp: auctoritatem sequutos quorum editio jam illo tempore legebatur; sed quasi Hebræos, & instructos in lege, absque damno sensuum suis usus sermonibus.*

MOMENT. IX.

Anteqvam summam manum huic ne- gotio imposuerimus, consultum du- ximus etiam paucis in sinceritatem ver- sionis τῶν ὀ inquirere, utrum hæc, quæ nunc sub eorum nomine divulgatur, sit eadem, quam famosi illi Interpretes Pto- lomæo confectam reddiderunt, an vero multis interpolata, atque mutilata? prius defenditur à Baron: qui in appar: an- nal: n. 119. monet quod Sixti senensis impetratu, Antonio Caraffæ cardinali, tunc temporis Bibliothecario, demandatū fu-

fuerit a Georgio XIII ut LXX viralem
 versionem jam pene antiquatam, â men-
 dis purgaret, qui summo studio atque
 labore, spatio novem annorum, juxta va-
 ticani codicis antiquissimi, & ut crede-
 batur ante annos 1250 exarati fidem, eam
 Romæ instauravit, sicque pristino colo-
 ri restituta fuerit. Priores vero editio-
 nes versionis LXX utpote Compluten-
 sem, Antverpensem, Vatabli, Parisien-
 sem, & Albinam cum iis quæ ex ea ex-
 pressæ sunt; ut sunt; Argentoratensis,
 Basiliensis Hervagiana, & Basiliensis
 Brylingerii, & Francofurtensis Wicheli-
 ana, multis vitiatas atque corruptas fa-
 tetur Morinus, etsi cum Baronio, Capel-
 lo, & Galef: de sinceritate Vaticanæ e-
 ditionis in Exer: 9. c. 4. agat. In con-
 trarium autem discedens Sanct: Pagn. in
 Isag: c. 9. statuit *non modo corruptam, ve-
 rum adeo immutatam & ab Ebreo alienam, ut
 sibi persuadere nequeat, illam eandem esse quam
 LXX Interpretati sunt.* Eos tamen opti-
 me sapuisse judicamus, qui medium te-
 nuere, Scilicet superesse quidem, sed ita

perturbatam, mutatam, & mutilatam, ut
 omnino alia appareat. Quæ Bellar: est.
 censura, eamque IV potissimum probat
 argumentis, nimirum (a) Judæus eam
 multis in locis corrupisse sponse Justi-
 no, in Dial: cum Tryph: Deinde (β) Sæpe
 sæpius eam emendatam ab Origene, Lu-
 ciano, Hesychio, & Hieronymo, nihil
 autē emēdatur nisi antea corrupta fuerit,
 Tum (γ) non credibile esse eam editionē,
 quæ primis 300. annis tot maculas con-
 traxit, reliquis annis intactam mansisse;
 Denique (δ) tempore Hieronymi om-
 nes fere Græcos codices, ex versione τῶν ὀ,
 multa admixta habuisse ex Theodoti-
 one, asteriscis præfixis, verum postmo-
 dum paulatim asteriscis excisis, editionē
 Theodotionis etiam interiisse, & inde ne-
 cessario ortam esse confusionem, ut jam
 nemo judicare possit, quid in illis, τῶν ὀ quid
 vero Theodotionis. Porro Confer: Cal:
 Crit: sacr: p: 606. qui etiam in eam pro-
 pendet sententiam, succenturiantibus
 Glass: Phil: s. p. 41. Hott: Thes: Phil: p.
 377. Riv: Isag: p: 140. Buxt: de Antiq:
 Punct:

Punct: p: 122. Leusd: Phil: mixt: p: 32.
 Wasmuch: Vind: Ebr: p: 118. & multis
 aliis, cum proluxa testimoniorū farragi-
 ne, ut nostrū terunciū addere non op⁹ sit.

MOMENT. X.

Derogata versioni τῶν LXX, Θεοπνευσία,
 minuta auctoritas, adempta citans
 Apostolica man⁹, posita ab tempore illata
 corruptio, vel invito lectori hanc extor-
 quet quæstionē; utrū aliqua ex ea Theo-
 logiæ studioso redundet utilitas; itaque,
 anteqvam manum de tabula, in hac e-
 tiam quæstione, simplicem & sinceram
 nostram exponamus mentem. Insignem
 itaque ejus usum senserunt olim veteris
 Ecclesiæ Patres, & sentiunt adhuc hodie
 commentatores omnes; ipsi in Concio-
 nibus & scriptis suis, hac sola versione
 usi sunt, hi in commentationibus suis,
 inter alias, hanc quoque versionem con-
 sultentes; scil: multum facit hæc versio,
 primum ad intelligendos Mos: & Pro-
 phetas; facilem aliquando sensum, aper-
 tum & concinnum præbens, ubi textus
 Hebræus, vel ob angustiam, in quam iam

ante tempora saluatoris redactus fuit, vel etiam propter obscuras Rabbinorum commentationes obscurus fuisset & foret. Nec tantum ad inteillgendos Mosen & Proph: conducit hæc versio, verum etiam Novum Instrumentum recte intelligendum & explicandum necessaria est; quemadmodum enim unus erat Spiritus qui per Prophetas in V. & per Evang. & Apost: in N. T. loquutus est, sic inter stylum V. & N. T. occultus quidam Synchronismus intercedere debuit, ad quem LXX pronam straverunt viam, multa siquidem sunt in Novo foedere vocabula, quæ ex usu Græcæ lingvæ & Prophanis scriptoribus, quid sibi velint erui non possunt, sed ex usu τῶν ὁ Hebræis affini. Exemplo sint σαρκὶς & πνεῦμα quorum significationes sacræ sunt, ut illud vitiositatem humanæ naturæ, hoc regimen S. sancti denotet, quæ nusquam in prophanis Græcorum scriptis occurrunt, sed soli LXX, ad solemnem significationem vocum Hebraicarum בשר & מן accommodaturi introduxerunt &

lingvæ S. hellenisticæ os commodarunt.
 Sic. Gen: 25 8. καὶ ἐκλείπων ἀπέθανεν Ἀβρα-
 ᾶμ, in quem locum licet S. Hier: notat
 male adductum esse ἂ LXX vocabulum
 ἐκλείπων, cum nequè malè neque quic-
 quam additum est, verum εὐφημισμὸς
 ex voce ἄγγη natus, lucem feneratur S.
 Luc: c. 16. v. 9. eadem utenti; Porro
 etiam ad textum Hebræum quem ho-
 die Masoretarum diligentia conservatum
 habemus confirmandum confert. v. g.
 Gen: 14. v. 5. scriptū habemus 𐤁𐤏𐤁, in τῶν
 LXX, ἅμα αὐτοῖς, ætate vero S. Hier: lege-
 batur 𐤁𐤏𐤁, unde in trad: Hebr: porro
 inquit pro 𐤁𐤏𐤁 dixerunt LXX. 𐤁𐤏𐤁 ἅμα
 αὐτοῖς hoc est cum eis, putaverunt scribi
 per 𐤏 ducti elementi similitudine, cum per 𐤏
 scriptum sit; 𐤁𐤏𐤁 enim, cum per tres li-
 teras scribitur, si medium habet 𐤏, interpre-
 tatur in eis, si autem 𐤏 ut in præfenti, locum
 significat, id est in Ham; sed cum nuspi-
 am conspiciatur locus Ham, nec de lo-
 co hic sermo sit, apparet lectionem ho-
 diernam 𐤁𐤏𐤁 genuinam esse, eiqve τῶν ὁ
 Patrocinari. Quin etiam versio τῶν ὁ
 plu.

plurimum valet ad confirmanda, & ab omni exceptione liberanda testimonia, ab Apostolis reliquisque Novi Fœderis scriptoribus ex V. T. & Græca LXX. virali versione deprompta. Tandem ad Græcos Patres reliquosque auctores, rite intelligendos utilẽ esse agnoscunt omnes, qui iis legendis sese dederunt. Cum igitur LXX. Viralis versio, ad Hebraicam veritatem probè percipiendam, ad nativum N. instrumenti stylum recte intelligendum, Hebræum textum, & testimonia Apostolica conservanda, Græcos Patres rite tractandos, scientiam denique & copiam Græcæ lingvæ acquirendam tam sit utilis & necessaria, quis eam non Theologiæ modo, sed Philologiæ etiam studiosis, de meliori nota non cõmendet. Nos interim fixa anchora te B. L. rogatum volumus, ut hos teneros mentis nostræ interpretes, serena fronte suscipere, nec non ingenii imbecillitati donare, si non omnia ad Cleanthis lucernã elaborata fuerint velis; quod si optinuerim⁹ felicissima fata tibi precamur.

SOLI DEO GLORIA!

Super

Fucundam & utilem

DN. MATTHIÆ ΕΛΘ/

Philog. Studiosi egregii, amici probatissimi,

De Translatione LXXII

Disputationem,

Joco - seria inscriptio,

c

Ὁ Πτολομαῖος Ἄναξ ἰδίας ἡγάσασαί' ἀδελφῆς,
καὶ φιλαδέλφου ἔχει τένομα πάντοτε γῆς.

Ἄλλος (τὰ τίσι τὰ λάγυ) γράμματ' ἔρασσε

τῷ Διὰ τῆτο κλέος τῆ φιλομάσσε αἰεί.

Ἔλγ φιλέει Μάσσε, τὰς ἔνεα Φοῖβου ἀδελφάς

Πῶς φιλόμωσσε ἀνῆρ, καὶ φιλάδελφος ὁρῶς!

Φοῖβου ἄναξ πόινυ, ὅς Μάσσε πρῶτος ἔπεξε,

τῷ φιλαδέλφου ἐῶ ὄλβια πάντα δότω!

In procinctu itineris

ἀπνευσι relicta

ā

MICH. SADEEL.

DN. MATTHIA ELS

Frater germanè dilectè.

Cur tibi sollicita est Grecanica versio cura,
Auspex cui quondam Rex Ptolomeus erat?
Scilicet hanc, cur, quis, quib⁹ auxiliis, ubi quando,
Reddidit, hacce scheda cum brevitare doces,
Forte, ut Mercurio discas Interprete cuncta
Discere, quæ curis mens valet ipsa suis:
Vel opera ut quondam sit præsens hæc tua cura,
Interpres Musis nocte dieque data.
Sit quoque quod voveo docti hæc tua cura brabei
Interpres merito, quod tibi Apollo dabit.

JOH. ELS

M. M. in

Eidem:

Hertles

Enthea quas virtus, mi dilectissime Frater,
Ingeniumque bonum, sedulitasque merent.
Cantarem laudes, & carmina læta sonarem
Digna, sed heic illis nunc mihi vena deest.
At tamen exulto Frater Charissime tecum,
Docta quod hic tandem de tua scripta typis.
Jam ceu cepisti stadium bene currere curras
Castalio & pergas scripta replere thymo

HEN. ELS.

H. P.